

การปฏิรูปพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ไทยภายใต้หลักพระธรรมวินัย

เทอดศักดิ์ ปฏิภาณวัฒน์¹ สุขสมัย สุทธิบัติ² อำนาจ บัวศิริ³

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพปัญหากฎหมายในการบังคับใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำละเมิดพระธรรมวินัย (2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา (3) วิเคราะห์และเปรียบเทียบพระธรรมวินัยของศาสนาพุทธในประเทศไทยเปรียบเทียบกับมาตรการลงโทษทางพระธรรมวินัยของพระภิกษุของศาสนาพุทธกับในศาสนาคริสต์ (ศาสนาจักร) และในศาสนาอิสลาม และ (4) ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายคณะสงฆ์ภายใต้หลักพระธรรมวินัยของไทย โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพและเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาและแปลความหมายจากการเปรียบเทียบ

ผลการวิจัย พบว่า พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ไม่มีบทลงโทษทางกฎหมายต่อพระภิกษุที่ไม่ยอมรับคำตัดสินตามกฎหมายอาญา รวมทั้งไม่มีบทลงโทษต่อฝ่ายหญิงหรือบุคคลอื่นที่มีส่วนร่วมกันละเมิดหลักพระธรรมวินัยในการเสกสมรสและพระภิกษุที่เบียดบังทรัพย์สินของวัดมาเป็นของตน รวมถึงการเรียไรรพทรัพย์และการอวดอ้างอุตริมนุสสรรมด้วย ดังนั้น จะต้องมีการกำหนดบทลงโทษดังกล่าวให้ชัดเจน และมีมาตรการทางปกครองในการควบคุมตรวจสอบพระภิกษุที่จะมาบวชในพระพุทธศาสนา เพื่อให้เป็นมาตรการทางกฎหมายบังคับใช้และควบคุมพระภิกษุให้อยู่ภายใต้พระธรรมวินัยได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: หลักพระธรรมวินัย; กฎนิคหกรรม; คณะสงฆ์ไทย

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:

เทอดศักดิ์ ปฏิภาณวัฒน์, สุขสมัย สุทธิบัติ และอำนาจ บัวศิริ. (2566). การปฏิรูปพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ไทยภายใต้หลักพระธรรมวินัย. *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 13(2), 486-500.

¹ หลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย

ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล: terdsakclinic@gmail.com

² คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

The Reform of the Thai Sangha Act Under the Code of Monastic Discipline (Vinaya)

Terdsak Patipanavat¹ Suksamai Sutthibodee² Aumnaj Buasiri³

Abstract

This research article aims to (1) study legal problems in the enforcement of the Sangha Act, B.E. 2505 related to wrongdoing in the code of monastic discipline (Vinaya); (2) study concepts and related theories concerning Buddhism; (3) analyze and compare the code of monastic discipline (Vinaya) in Thailand comparing the measures of punishment in the code of monastic discipline (Vinaya) of Buddhist Monks with those in Christianity (Church) and in Islam; and (4) improve and revise the Sangha law under the code of monastic discipline (Vinaya) of Thailand by using a qualitative research method and collecting data through documentary research, in-depth interviews and focus group discussion and analyzed the data by using content analysis techniques and comparison interpretation.

Findings are as follows: The Sangha Act, B.E. 2505 does not have legal punishment for monks who do not accept the judgment of the Suppression Law. Including no punishment for females or other individuals participating in the violation of the code of monastic discipline by having sexual intercourse and monks who misappropriate possessions of the temple as well as solicit valuable belongings from members of the general public and boast as having attained the rank of a noble one. Therefore, such penalties must be clearly defined and there are administrative measures to control and inspect the monks who will be ordained in Buddhism. These will be legal measures to enforce and control monks to be under the code of monastic discipline in a more efficient manner.

Keywords: Code of Monastic Discipline (Vinaya); Suppression Law; Thai Sangha

Type of Article: Research Article

Cite this article as:

Patipanavat, T., Sutthibodee, S., & Buasiri, A. (2023). The reform of the Thai Sangha Act under the code of monastic discipline (Vinaya). *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 13(2), 486-500.

¹ Doctor of Laws Program, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Haumark, Bangkok, Bangkok 10240, Thailand
Corresponding Author Email: terdsakclinic@gmail.com

² Faculty of Law, Ramkhamhaeng University

³ Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาเกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลายาวนานมากกว่า 2,500 ปีกำเนิดขึ้นในประเทศอินเดีย และมีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพระศาสดา ประเทศไทยมีประชากรนับถือศาสนาพุทธมากที่สุดจากข้อมูลแห่งชาติ National Statistical Office (2018) พบว่า คนไทยนับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 93.5 รองลงมานับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 5.4 และนับถือศาสนาคริสต์ ร้อยละ 1.1 ตามลำดับ ก่อนที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเสด็จดับขันธปรินิพพาน พระภิกษุจำนวนหนึ่งกระทำในสิ่งที่ควรหรือไม่ควรทำ หรือสิ่งที่พระภิกษุควรปฏิบัติและควรงดเว้น มีพฤติกรรมก่อให้เกิดความหมองมัว ความเสื่อม ความไม่เรียบร้อยขึ้น จึงได้แสดงปาติโมกข์ เพื่อวางระเบียบกฎเกณฑ์ กติกาที่สามารถควบคุมความประพฤติของพระภิกษุให้เป็นอย่างเดียวกัน ผู้ที่ละเมิดจะได้รับโทษเป็นอาบัติ โทษหนักขาดจากความเป็นพระภิกษุ โทษอย่างกลางต้องอยู่ปริวาสกรรมประจานความชั่วตัวเองต่อสงฆ์ ส่วนโทษอย่างเบาต้องประจานตนต่อพระภิกษุด้วยกัน (Chotthayangkun, 2016) หลังจากที่มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเสด็จดับขันธปรินิพพาน ได้มีการบัญญัติพระธรรมวินัยซึ่งเป็นข้อห้ามและข้อปฏิบัติแก่พระภิกษุ สำหรับพระธรรมวินัยเป็นกฎข้อห้ามและข้อปฏิบัติที่ได้บัญญัติขึ้นสำหรับพระภิกษุทั้งหลาย เปรียบเสมือนประมวลกฎหมายเพื่อให้พระภิกษุทั้งหลายอยู่ร่วมกันต่อมาในสมัยกรุงสุโขทัยพบว่าพระมหากษัตริย์ทรงใช้พระราชอำนาจเป็นกฎหมายต่อพระภิกษุที่ประพฤติทุจริต และในสมัยกรุงศรีอยุธยา กฎหมายบ้านเมืองมีสภาพบังคับใช้กับการกระทำความผิดของพระภิกษุ สามเณรด้วย ซึ่งถึงพระวินัยถึงขั้นปรับโทษอาบัติปาราชิกนั้น ถือว่าเป็นความผิดทางอาญาจนกระทั่งในยุคเริ่มต้นของกรุงรัตนโกสินทร์ ก็มีการกำหนดโทษทางอาญาเพื่อลงโทษแก่ผู้ที่ประพฤตินอกเรขาคติ หรือประพฤตินอกธรรมวินัย

และผู้ที่ทำลายพระพุทธศาสนาอย่างเข้มงวด พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ชำระกฎหมายเก่าแล้วรวบรวมเป็นประมวลกฎหมายขึ้นเมื่อ จุลศักราช 1166 ห้ามมิให้พระภิกษุกระทำการหรือละเว้นการที่ควรทำอันไม่ถูกต้องตามพระวินัย ผู้ฝ่าฝืนจะถูกลงโทษทางอาญา โดยกฎหมายนี้มีชื่อว่า “กฎหมายสงฆ์” ซึ่งรวมอยู่ในกฎหมายตราสามดวง มีการกำหนดโทษของพระสงฆ์ที่ต้องอาบัติปาราชิกไว้สถานหนัก เช่น กำหนดโทษสักหน้าว่า เป็นผู้ต้องอาบัติปาราชิก แล้วลงโทษเขียน จากนั้นนำไปตระเวนน้ำ ตระเวนบก ประจานไม่ให้คนทั้งหลายเอาเป็นเยี่ยงอย่าง และเพื่อไม่ให้ปลอมเข้ามาอุปสมบทอีกปัจจุบันประเทศไทยมีจำนวนวัดที่มีพระภิกษุจำวัดอาศัยมีอยู่ 41,310 วัด และมีจำนวนพระภิกษุ และสามเณรมากกว่า 300,000 รูป (Royal Thai Government, 2020) กฎหมายที่ใช้บังคับกับพระสงฆ์ในปัจจุบัน คือ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะสำหรับพระสงฆ์ไทย มีการกำหนดบทลงโทษสำหรับพระภิกษุสงฆ์ที่ต้องอาบัติปาราชิกไว้ชัดเจนในมาตรา 44 แต่ยังไม่มีความเข้มงวดอย่างเพียงพอ และยังพบมีพระภิกษุสงฆ์กระทำการละเมิดพระวินัยอย่างไม่ละอายใจ โดยเฉพาะความผิดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด การทุจริตเงินอุดหนุนบำรุงพระพุทธศาสนา การเรียกรับทำบุญโดยไม่รับอนุญาต และการแสวงเมณ โดยแบ่งสภาพปัญหาเกี่ยวกับการกระทำความผิดพระธรรมวินัยของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาของไทยได้ 3 ประการ ประการแรกปัญหาการบังคับใช้กฎหมายกับพระภิกษุสงฆ์ที่กระทำผิดพระธรรมวินัย ประการที่สองปัญหาการกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาในกรณีการละเมิดพิเศษของพระภิกษุที่ต้องปาราชิกตามพระธรรมวินัย และประการที่สามปัญหามาตรการตรวจสอบผู้ที่มาบวชเป็นพระภิกษุในพุทธศาสนา

จากสภาพปัญหาดังที่กล่าวมาข้างต้น กฎหมายระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับพระสงฆ์ของประเทศไทย ที่เกี่ยวข้องมีอยู่หลายฉบับ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 รวมทั้งกฎหมายอาญา แต่เมื่อได้พิจารณาถึงบทบัญญัติของกฎหมายต่างๆ เหล่านี้แล้วจะพบว่าไม่สามารถนำมาแก้ไขปัญหาก็เกี่ยวข้องกัน พระสงฆ์ที่ละเมิดพระธรรมวินัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งกฎหมายแต่ละฉบับที่มีอยู่นั้นก็มีวัตถุประสงค์ในการบังคับใช้ที่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เพียงพอและไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมในสถานการณ์ปัจจุบัน จึงจำเป็นต้องมีการแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายของคณะสงฆ์ภายใต้หลักพระธรรมวินัยเพื่อให้เกิดความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหากฎหมายในการบังคับใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำละเมิดพระธรรมวินัย
2. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา
3. เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบพระธรรมวินัยของศาสนาพุทธในประเทศไทยเปรียบเทียบกับมาตรการลงโทษทางพระธรรมวินัยของพระภิกษุของศาสนาพุทธกับในศาสนาคริสต์ (ศาสนาจักร) และในศาสนาอิสลาม
4. เพื่อปรับปรุงแก้ไขกฎหมายคณะสงฆ์ภายใต้หลักพระธรรมวินัยของไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
- ผู้วิจัยทำการศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 รวมทั้งกฎหมายอาญา และกระบวนการพิจารณาและวินิจฉัยการกระทำผิดทางวินัยของสงฆ์ กฎหมายกับศาสนาคริสต์และศาสนาอิสลามที่เกี่ยวข้องกับมาตรการลงโทษทางวินัยของนักบวชหรือผู้นำทางศาสนา และศึกษาพระธรรมวินัยในศาสนาพุทธที่เกี่ยวข้อง

2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 6 กลุ่ม ได้แก่ พระภิกษุที่มีตำแหน่งปกครองพระภิกษุพระภิกษุภายใต้ปกครองดูแล นักวิชาการ นักกฎหมายด้านศาสนา เจ้าหน้าที่ของรัฐ พุทธศาสนิกชน และการสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังกล่าว จำนวน 8 คน

ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

1. เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหากฎหมายในการบังคับใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดพระธรรมวินัย
2. เพื่อให้ทราบถึงแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา
3. เพื่อให้ทราบถึงพระธรรมวินัยของศาสนาพุทธในประเทศไทยเพื่อเปรียบเทียบกับ มาตรการลงโทษทางพระธรรมวินัยของพระภิกษุของศาสนาพุทธกับในศาสนาคริสต์ (ศาสนาจักร) และในศาสนาอิสลาม
4. เพื่อร่างกฎหมายคณะสงฆ์ภายใต้หลักพระธรรมวินัยของไทย

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการปกครองสงฆ์ในประเทศไทย

แนวคิดการปกครองพระสงฆ์ภายใต้กฎหมายกฎหมายไทย เริ่มตั้งแต่กฎหมายลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 การออกกฎหมายสำหรับสงฆ์ก็เพื่อให้ศาสนาจักรอยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรหรือควบคุมองค์กรสงฆ์ทั้งประเทศนั่นเอง ดังจะเห็นได้จาก

ก่อนการพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ สมเด็จพระเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้ทรงนิพนธ์ไว้ในตอนท้ายของการแถลงการณ์คณะสงฆ์ว่า “ภิกษุสงฆ์ แม้มีพระวินัยเป็นกฎหมายสำหรับตัวส่วนหนึ่งแล้ว ก็ยังจะต้องอยู่ในใต้อำนาจแห่งกฎหมายฝ่ายอาณาจักรอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งตราไว้เฉพาะหรือเพื่อคนทั่วไป และยังคงควรอนุรักษ์จารีตของบ้านเมืองที่ไม่ขัดต่อกฎหมายทั้ง 2 ประเภท” สรุปความก็คือ ภิกษุสงฆ์ มีกฎหมายอันพึงปฏิบัติอยู่ด้วยกัน 3 ประเภท นั่นคือ (1) กฎหมายแผ่นดิน (2) พระวินัย และ (3) จารีตพระราชบัญญัตินี้เป็นกฎหมายแผ่นดินจึงควรจะรู้จักเข้าใจและปฏิบัติให้ถูกต้อง

แนวคิดและหลักการปกครองสงฆ์ด้วยข้อบังคับทางกฎหมายโดยรัฐ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ได้ตราให้การปกครองทั้ง 3 ส่วน (สังฆสภา คณะสังฆมนตรี และคณะวินัยธร) รวมเป็นหนึ่งเดียวกันตามรูปแบบเดิมของกฎหมายลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 ที่อำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์เป็นของมหาเถรสมาคม และอำนาจสูงสุดในการบังคับบัญชาคณะสงฆ์เป็นของสมเด็จพระสังฆราช ผู้ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ใน 2 ตำแหน่ง คือ ตำแหน่งสกลมหาสังฆปริณายกทรงบัญชาการคณะสงฆ์เอง และตำแหน่งประธานกรรมการมหาเถรสมาคมทรงบัญชาการคณะสงฆ์ร่วมกับมหาเถรสมาคม ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม

แนวคิดการปกครองสงฆ์ด้วยกฎหมายมหาเถรสมาคมเป็นอำนาจตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่รัฐให้อำนาจมหาเถรสมาคมในการจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้อำนาจในการแบ่งเขตการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค จัดตำแหน่งผู้ปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค และมีอำนาจในการแต่งตั้งและถอดถอนผู้ปกครองคณะสงฆ์ อีกทั้งจะมีคณะอนุกรรมการที่มหาเถรสมาคมแต่งตั้งอีกหลายคณะ คือ คณะกรรมการการศึกษาของสงฆ์ คณะกรรมการอำนวยการพระธรรมทูต,

คณะกรรมการร่างกฎนิคหกรรม (นิกหกรรม คือ การข่มหรือวิธีการลงโทษสงฆ์ที่ทำความเสื่อมเสียต้องเป็นไปตามพระธรรมวินัยเท่านั้น) คณะกรรมการจัดตั้งทุนสาธารณสงเคราะห์และศึกษาสงเคราะห์ ตลอดจนคณะกรรมการควบคุมพระภิกษุสามเณรไปยังต่างประเทศ (ศ.ต.ภ.) และมืองค์สมเด็จพระสังฆราชเป็นประมุขแห่งสงฆ์ ทั้งนี้ เพื่อความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์ ซึ่งในแง่ของความเป็นจริงการปกครองของคณะสงฆ์นั้นมีรูปแบบการปกครองที่เป็นระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมากกว่า ซึ่งจะแตกต่างจากการปกครองของฝ่ายรัฐที่เป็นระบอบประชาธิปไตย

ในการพระราชทานสมณศักดิ์ขึ้นปกครองหรือการแต่งตั้งประมุขแห่งสงฆ์ พระเจ้าแผ่นดินจะทรงแต่งตั้งพระมหาเถระที่เป็นพระอุปัชฌาย์อาจารย์ของพระองค์ขึ้นดำรงตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราช หรือพระเถระที่เป็นพระบรมวงศานุวงศ์ถ้าไม่มีก็ไม่ทรงแต่งตั้ง เช่น ในรัชกาลที่ 4 ทรงตั้งกรมสมเด็จพระปรมาธิบดีฯ เพราะทรงนับถือเป็นพระอาจารย์ เมื่อกรมสมเด็จพระปรมาธิบดีฯ โสณโฐสิ้นพระชนม์แล้ว ไม่ได้ทรงแต่งตั้งอีกเลยตลอดรัชกาลและในรัชสมัยรัชกาลที่ 5 จะทรงแต่งตั้งกรมสมเด็จพระปวงศาฯ พระอุปัชฌาย์ของพระองค์แต่กรมสมเด็จพระปวงศาฯ พระอุปัชฌาย์ของพระองค์แต่ก่อนจนจะสิ้นพระชนม์จึงทรงรับมหาสมณุตมาภิเษก (มหาสมณุตมาภิเษก คือการสถาปนาพระบรมวงศานุวงศ์ขึ้นเป็นสมเด็จพระสังฆราช) และเมื่อสิ้นพระชนม์รัชกาลที่ 5 ทรงตั้งสมเด็จพระสังฆราชสาซึ่งเป็นพระกรรมวาจาจารย์จนสมเด็จพระสังฆราชสาสิ้นพระชนม์ลงอีก เมื่อสมเด็จพระสังฆราชสาสิ้นพระชนม์แล้ว ก็ไม่ได้ทรงแต่งตั้งสมเด็จพระสังฆราชอีกตลอดรัชสมัยของรัชกาลที่ 5 เป็นต้น ส่วนสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรสได้ทรงรับมหาสมณุตมาภิเษกในรัชกาลที่ 6 เพราะทรงเป็นพระอุปัชฌาย์ในรัชกาลที่ 6

ทฤษฎีการลงโทษผู้กระทำความผิดในทางอาญา

มาตรการลงโทษทางอาญานั้นมีทั้งโทษที่บังคับเอา กับชีวิต เสรีภาพ หรือทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด การลงโทษทางอาญานั้นเป็นการลงโทษที่รุนแรง และกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด จึงเป็นที่ยอมรับกัน Packer (1968) แห่งมหาวิทยาลัยแสตมฟอร์ด เสนอ หลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษทางอาญาซึ่งเป็นที่ยอมรับ อย่างกว้างขวางไว้ดังนี้

1. คนส่วนใหญ่ในสังคมเห็นว่าการกระทำนั้น คุกคามหรือเป็นอันตรายร้ายแรงต่อการอยู่ร่วมกันของ คนในสังคม โดยมีลักษณะเป็นอาชญากรรมร้ายแรงที่มี ผลกระทบต่อความปลอดภัยของ บุคคลและสังคม เช่น การฆ่าผู้อื่น การข่มขืน การใช้กำลังประทุษร้าย การชิงทรัพย์ เป็นต้น

2. การลงโทษทางอาญาต้องทำให้กระทำความผิด นั้นๆ ลดน้อยลง

3. การลงโทษทางอาญาต้องไม่ทำให้เกิดพฤติกรรมที่ พึงประสงค์ของสังคมต้องลดน้อยลง

4. หากเป็นความผิดอาญาแล้วจะสามารถบังคับ ใช้กฎหมายอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันทั้งโดยต้อง คำนึงถึงประสิทธิภาพในการสืบหาและจับกุมผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ

5. กระบวนการยุติธรรมทางอาญาต้องมีประสิทธิภาพในการพิสูจน์ความผิดและลงโทษผู้กระทำความผิดโดยไม่ก่อให้เกิดภาระแก่การดำเนิน กระบวนการจนเกินขอบเขตทั้งด้านคุณภาพและ ปริมาณ

6. ไม่มีทางเลือกอื่นที่เหมาะสมกว่าการลงโทษทาง อาญา ปัจจุบันประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย ได้บัญญัติในเรื่องโทษทางอาญาไว้ใน มาตรา 18 ซึ่งโทษ ทางอาญาออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ (1) โทษประหาร ชีวิต (2) โทษจำคุก (3) โทษกักขัง (4) โทษปรับ และ (5) โทษริบทรัพย์สิน

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบพระธรรมวินัย

1. กฎนิคหกรรม หมายถึง กรรมหรือกิจที่พึงทำ หรือวิธีการ คือ การลงโทษพระภิกษุผู้ล่วงละเมิด พระธรรมวินัย (Chotthayangkun, 1995) เป็น มาตรการที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้สงฆ์ใช้เป็น เครื่องมือสำหรับลงโทษพระภิกษุผู้ละเมิดพระธรรมวินัย ซึ่งถือว่าเป็นมาตรการลงโทษขั้นที่ 2 หลังจากที่ได้รับ อาบัติที่ได้กระทำผิดแล้วพระภิกษุผู้ละเมิดสิกขาบทแล้ว แต่หากพระภิกษุรูปนั้นไม่ยอมรับ และไม่แก้ไขให้ ถูกต้องตามพระธรรมวินัย จึงต้องลงนิคหกรรมเป็นการ ลงโทษอีกตามแก่ความผิด ซึ่งการลงนิคหกรรมมี ลักษณะเป็นการข่มหรือการทำให้มีความเข็ดหลาบ เกิด สำนึกที่ดีขึ้นมา โดยมีการวางกฎเกณฑ์การลงโทษใน ลักษณะต่างๆ ตามแก่กรณีความผิด อันกฎหมายพึงพึง มีอยู่ 3 ประเภท คือ (1) กฎหมายแผ่นดิน (2) พระวินัย (3) จารีต (Phra Methidhammapon (Prayun Dhammachitto), 1993) นอกจากจะเป็นมาตรการ ลงโทษสำหรับพระภิกษุผู้ละเมิดพระธรรมวินัยแล้ว มาตรการตามนิคหกรรมยังสามารถใช้กับคฤหัสถ์ ผู้ล่วงเกินต่อพระรัตนตรัยได้อีกด้วย และเมื่อมีการ ลงโทษตามนิคหกรรมแล้ว ผู้กระทำความผิดได้กลับตัวความ ประพฤติเสียใหม่ก็ย่อมได้รับโอกาสปล่อยให้พ้นโทษ ซึ่งกระบวนการเรียกว่า กระบวนการขั้นตอนระงับ นิคหกรรม แต่ปัจจุบันในประเทศไทยระบบนิคหกรรม ดังเดิมนั้นได้พัฒนารูปแบบทางกฎหมายโดยไม่ได้มุ่ง เจตนาการบังคับใช้สำหรับลงโทษพระภิกษุผู้กระทำความ ผิดพระวินัย หากเป็นเพียงกฎหมายหรือระเบียบที่มหาเถร สมาคมตราขึ้นมา เพื่อใช้ดำเนินกระบวนการไต่สวนหา พระภิกษุผู้กระทำความผิด หรือเพื่ออำนวยความสะดวกให้ เกิดขึ้นแก่ผู้เกี่ยวข้องในอธิกรณ์ หรือเป็นแต่เพียง กระบวนการทางศาลเท่านั้น ซึ่งระบบนิคหกรรมที่เกิด ขึ้นภายหลังนี้เองเรียกว่า กฎนิคหกรรมของมหาเถร สมาคม ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2521 ว่าด้วยการลงนิคหกรรม ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม

(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และเมื่อพิจารณาโดยอำนาจตามเจตนารมณ์แห่งบทบัญญัติแล้ว จะเห็นได้ว่าการลงนิคหกรรมหรือการลงโทษผู้กระทำความผิดนั้น เป็นเรื่องของกฎหมายภายใต้อำนาจของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 เป็นหลักดังนั้น วัตถุประสงค์ในการนำกฏนิคหกรรมของมหาเถรสมาคมมาใช้ก็เพื่อที่จะเป็นกรอบวิธีการในการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในคณะสงฆ์ให้มีความกระชับรวดเร็ว สอดคล้องกับกระบวนการยุติธรรมของรัฐธรรมนูญเพื่อให้การดำเนินการแก้ไขปัญหายภายในคณะสงฆ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย อีกทั้งยังสอดคล้องกับระบบการบริหารของคณะสงฆ์ที่เป็นแบบระบบราชา

2. มาตรการทางกฎหมายตามกฎหมายนิคหกรรมสำหรับพระภิกษุที่กระทำความผิดพระวินัย ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 การศึกษาพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้นั้น แบ่งได้ 2 ลักษณะใหญ่ๆ คือ ลักษณะของการห้ามมิให้ประพฤติปฏิบัติ และลักษณะของการอนุญาตหรือสั่งให้ประพฤติ (Yussayotha, 1988) การดำเนินมาตรการดังกล่าว ถือเป็นพัฒนาการของการใช้กฏนิคหกรรมในความหมายและรูปแบบกระบวนการดำเนินการแก้ไขปัญหาในมิติเชิงกฎหมาย ซึ่งเริ่มต้นขึ้นภายหลังจากที่ได้มีการประกาศยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 แล้วก็ได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับใหม่ขึ้นมาแทน คือ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มีการกำหนดถึงการให้อำนาจมหาเถรสมาคมในการออกกฏหรือระเบียบว่าด้วยการลงนิคหกรรมแก่พระภิกษุผู้กระทำความผิดต่อพระธรรมวินัย และขั้นตอนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการลงนิคหกรรม ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าการลงนิคหกรรมหรือการลงโทษผู้กระทำความผิดนั้น เมื่อพิจารณาโดยอำนาจแล้วเป็นเรื่องของกฎหมายภายใต้อำนาจของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 เป็นหลักในการพิจารณา อย่างไรก็ตาม มีกรณี

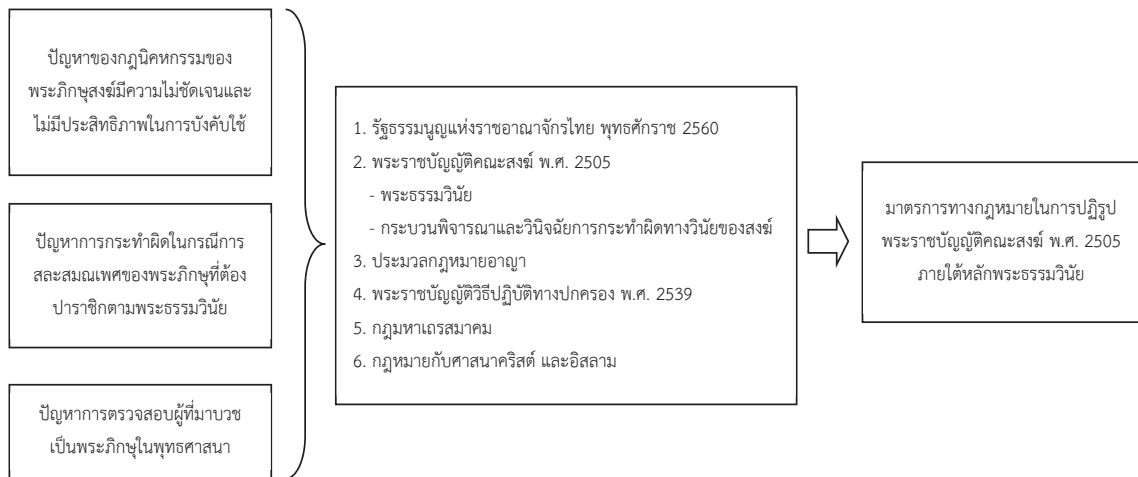
ปัญหาหรือความผิดที่เกิดขึ้นเพราะเหตุละเมิดอาบัติหนักเท่านั้น ที่มีการนำเข้าพิจารณาตามกระบวนการของกฏนิคหกรรม แต่ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ได้มีการระบุถึงลักษณะความผิดที่จะต้องลงนิคหกรรมตามกฎหมายไว้ทั้งอาบัติหนัก (ให้สึก) และอาบัติเบา (ไม่ถึงให้สึก) และในกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 11 ว่าด้วยการลงนิคหกรรมนั้น ผู้มีอำนาจลงนิคหกรรมจะเป็นพระสังฆาธิการตั้งแต่เจ้าอาวาสขึ้นไปโดยจะมีตำแหน่งเพิ่มขึ้นโดยไม่ต้องแต่งตั้ง กล่าวคือ ตำแหน่งผู้พิจารณาและตำแหน่งคณะผู้พิจารณา ซึ่งเทียบได้กับตำแหน่งหน้าที่ของพระวินัยธรและคณะวินัยธรตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 หรือเทียบกับตำแหน่งผู้พิพากษาและคณะผู้พิพากษาของศาลฝ่ายบ้านเมืองตลอดจนทำหน้าที่เป็นอนุญาโตตุลาการวินิจฉัยอีกด้วย

3. มาตรการทางกฎหมายสำหรับพระภิกษุที่กระทำความผิดพระวินัย ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มีการกระทำความผิด 2 อย่าง คือ การลงมือทำสิ่งที่ผิดพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมืองบัญญัติห้ามไว้กับการละเว้นการอันพระวินัยและกฎหมายบังคับให้ปฏิบัติ ดังนั้น การละเว้นไม่กระทำการ ก็เป็นความผิดได้ตามหลักของพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมือง (Chotthayangkun, 2007) การใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อเป็นแนวทางสำหรับลงโทษพระภิกษุที่กระทำความผิดพระวินัย ถือเป็นหน้าที่ของรัฐที่จำเป็นจะต้องให้ความอุปถัมภ์กิจการคณะสงฆ์ โดยเฉพาะในส่วนของ การดำเนินกระบวนการยุติธรรมให้มีความชัดเจนเป็นระบบ การเข้ามาแทรกแซงกิจการทางศาสนาของรัฐในส่วนนี้จึงมิได้เป็นไปโดยอำเภอใจ หากแต่เป็นการที่รัฐใช้อำนาจเข้ามาเพื่อช่วยปรับปรุงโครงสร้างการบริหารกิจการงานพระพุทธศาสนาบนหลักการของพระธรรมวินัย ให้มีความเท่าทันกับสถานการณ์ของยุคสมัยมาก

ยิ่งขึ้น เพราะการลงโทษทางกฎหมายแก่พระภิกษุที่กระทำผิดพระวินัยบางอย่างนั้น ถือเป็นการปฏิบัติในฐานะที่พระภิกษุเป็นพลเมืองของรัฐ และเป็นการปฏิบัติที่อยู่ภายใต้กรอบธรรมนูญของสงฆ์ด้วย ดังนั้น เมื่อพระภิกษุกระทำความผิด พระภิกษุก็อาจต้องรับโทษตามบทบัญญัติที่กฎหมายได้กำหนดเอาไว้โดยขั้นตอนหรือกระบวนการลงโทษพระภิกษุนั้น ก็ต้องดำเนินการตามขั้นตอนทั่วไปในฐานะประชาชนคนหนึ่งที่ทำผิดกฎหมาย โดยนำกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้เพื่อลงโทษพระภิกษุที่กระทำความผิด แต่มีบางขั้นตอนในส่วนของการดำเนินคดีที่แตกต่างไปจากบุคคลโดยทั่วไป เพราะพระภิกษุนั้นมีฐานะที่ต้องตกอยู่ภายใต้ข้อบังคับแห่งระเบียบว่าด้วยพระธรรมวินัยเป็นสำคัญอีกชั้นหนึ่ง การดำเนินกระบวนการทางอาญาบางขั้นตอนจึงอาจจะไม่เหมาะสมกับความเป็นสมณเพศ แต่ว่าในประมวลกฎหมายอาญาเองก็ไม่ได้มีการบัญญัติความผิดที่เกี่ยวกับการกระทำของพระภิกษุไว้โดยตรง เป็นแต่เพียงการบัญญัติความผิดที่เกี่ยวข้องกับศาสนาโดยมีลักษณะเป็นหลักการกว้างๆ เอาไว้เท่านั้น เว้นเสียแต่ความผิดฐานแต่งกายเลียนแบบพระภิกษุ ที่เป็นความผิดเกี่ยวกับพระภิกษุโดยตรงดังนั้น การบัญญัติความผิดที่เป็นการกระทำอันเกี่ยวแก่การละเมิดสิกขาบทของพระภิกษุจะอยู่ในกฎหมายพิเศษฉบับอื่นๆ เป็นต้นว่า กฎที่ออกโดยมหาเถรสมาคมหรือพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และตามสภาพการณ์ของความจำเป็นจริง พระภิกษุสามารถกระทำความผิดได้ทั้งที่เป็นความผิดตามพระธรรมวินัยและความผิดที่ขัดต่อกฎหมายบ้านเมือง แต่เมื่อความผิดใดที่เป็นการไปละเมิดต่อกฎหมายบ้านเมือง ก็จำเป็นที่จะต้องดำเนินคดีกับพระภิกษุผู้นั้นตามกฎหมายในฐานะพลเมืองของรัฐในทางพระวินัยนั้นโดยลักษณะแห่งความผิดแล้วมี 2 ประเภท คือ โลกวัชชะ และปณณัติวัชชะ ส่วนฝ่ายกฎหมายบ้านเมืองแบ่งน้ำหนักความผิดตามการรับรู้ของสาธารณะเป็น 2 ประเภท คือ ความผิดที่มีความชั่ว

ร้ายในตัวเอง และความผิดตามที่กฎหมายกำหนดไว้ว่าเป็นความผิดความผิดโลกวัชชะ สอดคล้องกับประเภทความผิดที่มีความชั่วร้ายในตัวเอง แต่ความผิดบางประเภทในโลกวัชชะจะกว้างกว่า เช่น การเสพเมถุน การดื่มเหล้าความผิดปณณัติวัชชะ ความสอดคล้องกับประเภทความผิดตามที่กฎหมายกำหนดไว้ว่าเป็นความผิดโลกวัชชะหรือความผิดที่มีความชั่วร้ายในตัวเอง ได้แก่ ความผิดต่อชีวิต ร่างกาย และความผิดต่อทรัพย์สิน เป็นความผิดที่มีโทษทางโลกและชาวโลกติเตียน ความผิดที่มีโทษทางโลก คือความผิดที่มีความชั่วร้ายผิดศีลธรรมอยู่ในตัวเอง เช่น ชำคณ ถักทรัพย์ ส่วนความผิดที่ชาวโลกติเตียน เช่นความผิดทางเพศที่บัญญัติไว้ในปาราชิก สังฆาติเสส การดื่มเหล้า ฉันทิยามวิกาล ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่มีความผิดในตัวเอง สำหรับประชาชนธรรมดาหรือชาวบ้านนั้นสามารถที่จะกระทำได้ แต่ถ้าพระภิกษุกระทำจะถูกติเตียนเพราะเป็นผู้ทรงศีลจะประพดิตนดังกล่าวเยี่ยงชาวบ้านนั้นจะไม่เหมาะสม ส่วนปณณัติวัชชะหรือความผิดตามที่กฎหมายกำหนดไว้ว่าเป็นความผิด ได้แก่ความผิดที่ไม่มีโทษในตัวเอง แต่เป็นความผิดเพราะพระวินัยบัญญัติไว้หรือกฎหมายห้ามไว้ ทำให้ผู้ที่ฝ่าฝืนมีความผิด เช่น พระภิกษุฉันอาหารที่เขายังไม่ได้ให้ (ยังไม่ได้ประเคน) พระภิกษุเข้าไปในบ้านเวลาวิกาลโดยไม่บอกลาพระภิกษุที่มีอยู่ และไม่มีกิจรีบด่วน เป็นอาบัติ เหตุที่บัญญัติก็เพราะเพื่อวางข้อปฏิบัติให้เหมาะสมกับสมณะหรือเพื่อความผาสุกเป็นระบบระเบียบ เอื้อต่อการดำรงชีวิตประจำวัน และป้องกันการนำไปสู่การละเมิดกฎหมายที่หนักกว่าในเรื่องของขั้นตอนการลงโทษพระภิกษุตามกฎหมายบ้านเมืองนั้น ดังนั้นการที่จะสึกพระภิกษุหรือดำเนินคดีกับพระภิกษุ จะต้องใช้วิธีการตามที่กฎหมายได้บัญญัติหลักเกณฑ์เอาไว้ส่วนการที่จะกำหนดความรับผิดชอบในทางอาญาต่อการกระทำของพระภิกษุนั้น สมควรจะต้องพิจารณาว่าการกระทำดังกล่าว

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

สมมุติฐานของการวิจัย

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามมาตรการกฎหมายที่บังคับใช้กับพระสงฆ์ที่ละเมิดพระธรรมวินัยตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ยังไม่สามารถควบคุมพระภิกษุในพระพุทธศาสนาให้อยู่ในพระวินัยอย่างเคร่งครัด ขาดประสิทธิภาพ เนื่องจากรูปแบบกฎนิคกรรมที่เป็นคำสั่งทางปกครองไม่มีบทลงโทษทางปกครองหรืออาญา รวมถึงลักษณะข้อห้ามละเมิดพระธรรมวินัยที่ไม่เป็นความผิดตามกฎหมายบ้านเมืองและกระบวนตรวจสอบบุคคลที่จะเข้ามาบวชเป็นพระภิกษุขาดมาตรการทางกฎหมายที่ชัดเจน ทำให้พระภิกษุในพระพุทธศาสนาไม่ยึดถือปฏิบัติพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด ทำให้พระพุทธศาสนาเกิดความเสื่อมศรัทธา ซึ่งหากมีการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมาย ตลอดจนนำมาตรการทางปกครองมาใช้บังคับเพิ่มเติมก็จะสามารถนำมาแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องการละเมิดพระธรรมวินัยกับพระภิกษุได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพและใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร (documentary research) โดยทำการศึกษารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (พระธรรมวินัย และกระบวนพิจารณาและวินิจัยการกระทำผิดทางวินัยของสงฆ์) ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติทางปกครอง พ.ศ. 2539 กฎหมายอาญา กฎหมายกับศาสนาคริสต์และอิสลาม โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

2. การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interviews) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเอกสารมาสร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องทั้ง 6 กลุ่ม ได้แก่ พระภิกษุที่มีตำแหน่งปกครองพระภิกษุ พระภิกษุภายใต้ปกครองดูแล นักวิชาการ นักกฎหมาย ด้านศาสนา เจ้าหน้าที่ของรัฐ พุทธศาสนิกชน

3. การสนทนากลุ่ม (focus group discussion) เมื่อได้ข้อมูลจากการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกแล้ว นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาปรับปรุงแก้ไขกฎหมายคณะสงฆ์ภายใต้หลักพระธรรมวินัยของไทย โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ จำนวน 8 คน ร่วมแสดงความคิดเห็นในร่างกฎหมายดังกล่าว

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาและแปลความหมายจากการเปรียบเทียบ

ผลการวิจัย

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายในการปฏิรูปคณะสงฆ์ภายใต้หลักพระวินัย เป็นการศึกษาสภาพปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการลงโทษทางพระธรรมวินัยของศาสนาพุทธในประเทศไทย เปรียบเทียบกับหลักกฎหมายในการลงโทษของศาสนาคริสต์ (ศาสนจักร) และในศาสนาอิสลาม ตลอดจนปัญหาข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดพระธรรมวินัยของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาในการบังคับใช้กฏนิกคกรรมกับพระภิกษุสงฆ์ที่กระทำความผิดพระธรรมวินัย การกำหนดความรับผิดชอบผิดทางอาญาในกรณีการละเมิดเพศของพระภิกษุที่ต้องปราศจากพระธรรมวินัย การตรวจสอบผู้ที่มาบวชเป็นพระภิกษุในพุทธศาสนาเพื่อนำมาใช้ในการกำหนดมาตรการทางกฎหมายในการปฏิรูปคณะสงฆ์ภายใต้หลักพระวินัย โดยการวิจัยมีขอบเขตการศึกษากฎหมาย ระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับพระสงฆ์ของประเทศไทย ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 รวมทั้งกฎหมายอาญา ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและจากการประชุมเสวนากลุ่มสามารถวิเคราะห์ปัญหาออกเป็น 3 ประเด็น คือ 1)

ปัญหาการบังคับใช้กฏนิกคกรรมกับพระภิกษุสงฆ์ที่กระทำความผิดพระธรรมวินัย 2) ปัญหาการกำหนดความรับผิดชอบอาญาในกรณีการละเมิดเพศของพระภิกษุที่ต้องปราศจากพระธรรมวินัย 3) ปัญหาการตรวจสอบผู้ที่มาบวชเป็นพระภิกษุในพุทธศาสนา ซึ่งมีรายละเอียดที่สามารถสรุปได้ ดังนี้

จากการศึกษา พบว่า ระบบนิกคกรรมเป็นเพียงกฏหรือระเบียบที่มหาเถรสมาคมตราขึ้นมาเพื่อใช้ดำเนินการกระบวนการไต่สวนพระภิกษุผู้กระทำความผิด หรือเพื่ออำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้นแก่ผู้เกี่ยวข้องในอธิกรณ์ นิกคกรรมจึงเป็นมาตรการสำหรับลงโทษพระภิกษุผู้ละเมิดพระธรรมวินัยและจัดเป็นสังฆกรรมประเภทหนึ่ง ซึ่งถือว่าการลงนิกคกรรมดังกล่าวเป็นมาตรการลงโทษขั้นที่ 2 หลังจากที่ปรับอาบัติพระภิกษุผู้ละเมิดสิกขาบทตามสมควรแก่กรณีแล้ว แต่หากพระภิกษุนั้นไม่ยอมรับ และไม่แก้ไขให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัย จึงจำเป็นต้องลงนิกคกรรมเพื่อเป็นการลงโทษอีกตามสมควรแก่ความผิด ซึ่งการลงนิกคกรรมนั้นมีลักษณะเป็นการกักขังให้มีความเช็ดหลาบ เกิดสำนึกที่ดีขึ้นมา โดยมีการวางกฏเกณฑ์การลงโทษในลักษณะต่างๆ เอาไว้ตามสมควรแก่กรณีความผิด เมื่อมีขั้นตอนกระบวนการลงโทษตามนิกคกรรมแล้ว ผู้กระทำความผิดที่ได้กลับความประพฤติเสียใหม่ ก็ย่อมได้รับโอกาสปล่อยให้พ้นโทษ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้เองเรียกว่ากระบวนการขั้นตอนระงับนิกคกรรม ระบบนิกคกรรมที่เกิดขึ้นภายหลังนี้เองเรียกว่ากฏนิกคกรรมของมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2521 ว่าด้วยการลงนิกคกรรม ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และเมื่อพิจารณาโดยอำนาจตามเจตนารมณ์แห่งบทบัญญัติแล้ว จะเห็นได้ว่าการลงนิกคกรรมหรือการลงโทษผู้กระทำความผิดนั้นเป็นเรื่องของกฎหมายภายใต้อำนาจของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 เป็นหลัก มีวัตถุประสงค์ในการนำกฏนิกคกรรม

ของมหาเถรสมาคมมาใช้ก็เพื่อที่จะเป็นกรอบวิธีในการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นยังขาดความชัดเจน และไม่มีบทบัญญัติกำหนดความหมายให้สอดคล้องกับรูปแบบวิธีทางกระบวนการยุติธรรม

สำหรับการกำหนดโทษลักษณะการกระทำผิดในกรณีการสละสมณเพศของพระภิกษุที่ต้องปาราชิกตามพระธรรมวินัย พบว่า พระภิกษุผู้กระทำความผิดตามความผิดอาญา โดยการบัญญัติโทษไว้ในมาตราต่างๆ นั้นไม่ว่าจะเป็นโทษปรับหรือโทษจำคุก ต้องพิจารณาว่าการใช้โทษดังกล่าวจะเหมาะสมแก่การกระทำความผิดที่กระทำโดยพระภิกษุ และยังต้องคำนึงถึงเหตุผลในการลงโทษบุคคลที่มีการก่อให้เกิด หรือร่วมกระทำในฐานะตัวการ ผู้สนับสนุน ในกรณีการสละสมณเพศของพระภิกษุที่ต้องปาราชิกตามพระธรรมวินัย รวมทั้งการกำหนดเพิ่มโทษให้หนักและกว้างมากขึ้นเนื่องจากพระภิกษุสงฆ์เป็นบุคคลที่มีฐานะสูงกว่าบุคคลธรรมดา เป็นบุคคลที่ควรเคารพกราบไหว้ของคนทั่วไป เมื่อกระทำความผิดเป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนต่อศีลธรรมอันดีงามของสังคมมากกว่าบุคคลธรรมดากระทำความผิด ซึ่งสามารถแบ่งลักษณะการกระทำผิดในกรณีการสละสมณเพศของพระภิกษุที่ต้องปาราชิกตามพระธรรมวินัย ได้ดังนี้

1. การกระทำความผิดในกรณีฝ่ายหญิงที่ร่วมกันประพฤติดล่เมิดพระวินัยในการเสพเมณฺฑน ทั้งๆ ที่รู้ว่าเป็นพระภิกษุ มีการร่วมละเมิดอย่างต่อเนื่อง ร่วมปิดบังสถานะความเป็นพระภิกษุ ซึ่งเป็นการร่วมกันกระทำความผิดหรือเป็นตัวการกระทำความผิดร่วมกัน หรือผู้ร่วมสนับสนุน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 มาตรา 86 ในการกระทำความผิด โดยมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดตั้งแต่ต้นหรือมีลักษณะเจตนาร่วมกันกับพระภิกษุ ก็เป็นตัวการร่วม หากรับรู้แต่มีเจตนาในลักษณะให้ความสะดวกแก่พระภิกษุนั้นในการเสพเมณฺฑน ก็เป็นผู้สนับสนุนได้เช่นเดียวกัน ดังนั้น ควรมีบทลงโทษต่อฝ่ายหญิงที่ร่วมกระทำความผิดในการละเมิด

พระวินัยการเสพเมณฺฑนด้วย

2. การกระทำความผิดในกรณีพระภิกษุที่ทำการเรียไรทรัพย์จากชาวบ้านซึ่งไม่ใช่กิจของสงฆ์ การเรียไรไม่ได้รับอนุญาตมากกว่า ซึ่งผลของการฝ่าฝืนมีเพียงถูกไล่ออกจากวัดตามคำสั่งมหาเถรสมาคม และต้องโทษปรับไม่เกินสองร้อยบาท หรือจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับตามพระราชบัญญัติควบคุมการเรียไรเท่านั้น ซึ่งนับว่าเป็นโทษที่เบาเมื่อเทียบกับจำนวนเงินที่ภิกษุสามารถทำการเรียไรได้ ภิกษุอาจไปตั้งหลักแหล่งที่วัดอื่นทำการเรียไรต่อไปได้ และการเรียไรบางกรณีจะเข้าองค์ประกอบเป็นความผิดฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญาได้ แต่ในทางปฏิบัติการจะตรวจสอบว่ามีการกระทำที่เป็นการเรียไร โดยไม่ได้รับอนุญาต หรือเป็นการหลอกลวงให้มอบซึ่งทรัพย์สินอันจะเป็นความผิดฐานฉ้อโกงหรือไม่นั้น อาจตรวจให้พบการกระทำความผิดยาก เพราะไม่มีผู้ใดคอยตรวจสอบ และโดยสภาพของภิกษุทั้งหลายก็อยู่ตามวัด ป่าเขา หรือภิกษุบางรูปก็ปลีกวิเวกปฏิบัติธรรมในถิ่นห่างไกล การที่จะไปตรวจสอบก็ยังเป็นการยาก กอปรกับพุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่มีศรัทธาแรงกล้า ยิ่งเป็นการง่ายที่จะพุดจาหลอกลวงให้มอบ บริจาคทรัพย์สินให้ และคงไม่มีใครติดตามว่าทรัพย์สินที่ตนเองบริจาคไปจะใช้ในกิจการของวัดดังได้กล่าวอ้างไว้หรือไม่ ยังอาจส่งผลให้บุคคลผู้ไม่หวังดีทั้งหลายอาศัยศาสนาเป็นเครื่องมือในการฟอกเงินก็เป็นได้ เพราะการดำเนินการเกี่ยวกับเงินบริจาคในศาสนิกงานั้นตรวจสอบได้ยาก และอาจนำมาซึ่งความเสื่อมเสียต่อพระพุทธศาสนา และกลายเป็นองค์กรอาชญากรรมที่ใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือก็ย่อมเป็นไปได้ ดังนั้นควรมีการกำหนดบทลงโทษแก่ภิกษุที่ทำการเรียไรทรัพย์จากชาวบ้านซึ่งไม่ใช่กิจของสงฆ์ ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

3. การกระทำความผิดในกรณีพระภิกษุเกี่ยวกับการฆ่ามนุษย์ ถือว่าเป็นความผิดที่ร้ายแรงต่อพระธรรมวินัย และต้องอาบัติปาราชิกขาดจากความเป็นพระภิกษุทันที

และย่อมจะเป็นความผิดตามกฎหมายอาญาด้วย ทำให้เกิดความเสื่อมเสียแก่พุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาที่คนส่วนใหญ่ให้ความเคารพนับถือซึ่งหากพระภิกษุกระทำความผิดในขณะที่เป็นนักบวช และได้สึกจากความเป็นพระภิกษุแล้ว จำเป็นต้องกำหนดข้อห้ามคุณลักษณะมิให้บรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนาได้อีก

4. การกระทำผิดในกรณีพระภิกษุที่อวดอ้างในเรื่องไสยศาสตร์ให้โชคลาภ เครื่องรางของขลัง การอยู่ยงคงกระพัน อันจะนำมาซึ่งทรัพย์สินหรือเป็นการโฆษณาเชิงพุทธพาณิชย์ ความผิดฐานอวดอ้างอุตริมนุสสรรมที่ไม่มีอยู่ในตนของพระภิกษุรูปนั้นย่อมอาบัติปาราชิกขาดจากความเป็นภิกษุ ความผิดนี้ไม่ได้มีการบัญญัติโทษไว้ชัดเจน จึงต้องมาพิจารณาว่า ควรจะกำหนดอัตราโทษในกรณีดังกล่าวไว้เท่าใด ซึ่งผู้วิจัยสามารถอาศัยเทียบเคียงจากบทกำหนดโทษของมาตรา 342 (3) ซึ่งเป็นเหตุจรรยาของการฉ้อโกง เนื่องจากการกำหนดโทษแก่ผู้มีอาชีพ คือ นักบวช ย่อมเป็นที่ไว้วางใจแก่ประชาชน ให้มีโทษที่หนักขึ้นนั้น เพื่อคุ้มครองความไว้วางใจของผู้เสียหายที่มีต่อผู้กระทำเช่นเดียวกัน ซึ่งในกรณีเช่น ภิกษุผู้กระทำความผิดจะต้องระวางโทษจำคุกหรือปรับให้มากกว่าการฉ้อโกงธรรมดา ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ามีความเหมาะสมในการกำหนดโทษแก่ผู้กระทำที่มีเหตุพิเศษให้ได้รับโทษที่หนักขึ้น

สุดท้าย มาตรการตรวจสอบผู้ที่มาบวชเป็นพระภิกษุในพุทธศาสนา พบว่า การบวชในพระพุทธศาสนามีวัตถุประสงค์ที่ไปสู่จุดหมายเดียวกัน คือการพาตัวให้พ้นไปจากความทุกข์ แต่เป็นการพ้นจากความทุกข์ในระดับที่แตกต่างกัน การตรวจสอบคัดกรองบุคคลที่จะเข้ามาบวชเป็นพระภิกษุจึงเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะหากคนที่เข้ามาบวชยังไม่สามารถตัดกิเลส สิ่งชั่วร้าย ก็มีโอกาที่จะได้รับคนเข้ามาบวชมาเป็นพระภิกษุที่มีคุณภาพด้อยและทำให้พระพุทธศาสนาเกิดความเสื่อมศรัทธามากขึ้น ตามกฎหมายอาญา มาตรา 17 (พ.ศ. 2536) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระอูปัชฌาย์

มหาเถรสมาคมได้กำหนดคุณลักษณะของกุลบุตรที่สามารถรับให้บรรพชาอุปสมบทได้ไว้ในข้อ 13 และ 14 ได้กำหนดลักษณะของคนต้องห้ามที่ห้ามเว้นจากการบรรพชาอุปสมบทไว้ การใช้วิธีตรวจสอบคัดกรองผู้ขอบวชแบบเดิมในสมัยพุทธกาล ที่อาศัยความเชื่อถือในสังฆะวาทา ความซื่อสัตย์สุจริตของคนในสมัยนั้นที่ยังมีความละเอียดและความเกรงกลัวต่อบาป มีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง อาจใช้ไม่ได้ผลกับคนในสมัยปัจจุบัน การกำหนดมาตรการกำหนดบทลงโทษแก่ผู้ขอบวชหรือผู้รับรองที่ให้ข้อมูลอันเป็นเท็จแก่พระอูปัชฌาย์ รวมไปถึงผู้ที่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดนี้ที่เจตนาให้ข้อมูลความประพฤติที่เป็นเท็จ นอกจากนี้ การตรวจสอบคุณลักษณะต้องห้ามของผู้ขอบวชแล้ว ควรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการตรวจสอบข้อมูลในการตรวจสอบประวัติอาชญากรรม ให้แพทย์ช่วยพระอูปัชฌาย์ในการตรวจสอบประวัติสุขภาพ ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติช่วยพระอูปัชฌาย์ในการตรวจสอบประวัติการบวช

การอภิปรายผล

กฎหมายเป็นมาตรการในการสืบสวนสอบสวนพระภิกษุที่ละเมิดพระธรรมวินัยในพระพุทธศาสนา แต่พระภิกษุไม่ยอมรับปฏิบัติตามหลักนิคหกรรมเมื่อมีคำตัดสินลงโทษ การกำหนดนิยามและกำหนดบทลงโทษทางอาญากับพระภิกษุหรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องที่ไม่ยอมรับนิคหกรรมตามพระธรรมวินัยทำให้พระภิกษุเกิดความเกรงกลัวต่อกฎนิคหกรรมมากขึ้น และการกระทำละเมิดพระธรรมวินัยของพระภิกษุในกรณีเฉพาะกรณีไม่มีการกำหนดบทลงโทษผู้กระทำความผิดผู้ร่วมกระทำหรือสนับสนุนจึงต้องมีการบัญญัติบทลงโทษต่อฝ่ายหญิงหรือบุคคลอื่นที่มีส่วนร่วมกันละเมิดพระธรรมวินัย ในกรณีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือการเรียกรับทรัพย์สินจากประชาชนโดยอาศัยความเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนากระทำความผิดและ

พระภิกษุที่ออกอุทริในทางไสยศาสตร์ ทำเครื่องรางของขลัง อันได้มาซึ่งทรัพย์สิน และการโฆษณาเชิงพุทธพาณิชย์ ต้องดำเนินการกำหนดบทลงโทษความรับผิดชอบทางอาญาเพื่อให้สามารถดำเนินการลงโทษกับพระภิกษุที่กระทำละเมิดพระธรรมวินัยได้ รวมถึงการคัดกรองผู้ที่เข้ามาบวชต้องกำหนดอำนาจให้พระอุปัชฌาย์ดำเนินการตรวจสอบประวัติบุคคลและทรัพย์สินของอนุสัมบันก่อนเข้าบรรพชาอุปสมบทและหลังลาสิกขาบทได้

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้ข้อเสนอแนะมาตรการทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 ภายใต้หลักพระธรรมวินัย ดังนี้

1. การบังคับใช้กฎหมายกับพระภิกษุสงฆ์ที่กระทำผิดพระธรรมวินัย

แนวทางเสนอแก้ไข

(1) บัญญัติเพิ่มเติมคำว่า “กฏนิคหกรรม” ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ให้มีความชัดเจนและครอบคลุมลักษณะการกระทำละเมิดพระธรรมวินัยเมื่อพิจารณาจากลักษณะในปัญหาความผิดในกฏนิคหกรรมที่หมายถึงเฉพาะอาบัติปาราชิก โดยเสนอแนวทางให้เพิ่มเติมในมาตรา 24 วรรคสอง ว่าในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ดังนี้

“กฏนิคหกรรม หมายถึง กฎ ระเบียบ กฎข้อบังคับของมหาเถรสมาคม ในการลงโทษพระภิกษุที่ละเมิดพระธรรมวินัย”

(2) บัญญัติการกำหนดวิธีการลงโทษที่ถูกต้องเพื่อที่จะดำเนินคดีกับพระสงฆ์ที่กระทำความผิดตามพระวินัยที่เป็นโทษอาบัติเอกกิจฉาให้มีความชัดเจนขึ้นต้องรับโทษทางอาญาด้วย โดยเสนอแนวทางให้เพิ่มเติมในมาตรา 24/1 ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ดังนี้

“พระภิกษุจะต้องรับนิคหกรรมก็ต่อเมื่อกระทำ

การล่วงละเมิดพระธรรมวินัยและนิคหกรรมที่จะลงแก่พระภิกษุก็ต้องเป็นนิคหกรรมตามพระธรรมวินัย เว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้การล่วงละเมิดพระธรรมวินัยนั้น ต้องรับผิดชอบทางอาญาเมื่อกระทำเป็นความผิดตามกฎหมายบัญญัติ”

2. การกำหนดลักษณะการกระทำผิดในกรณีการสละสมณเพศของพระภิกษุที่ต้องปาราชิกตามพระธรรมวินัย

แนวทางเสนอแก้ไข

(1) บัญญัติเพิ่มเติมบทลงโทษต่อฝ่ายหญิงที่ร่วมกันประพฤติดะเมิดพระวินัยในการเสพเมถุน ทั้งๆ ที่ว่ารู้ว่าเป็นพระภิกษุมีการร่วมละเมิดอย่างต่อเนื่องร่วมปิดบังสถานะความเป็นพระภิกษุ และขยายความรับผิดชอบบุคคลที่มีส่วนร่วมในการล่วงละเมิดพระธรรมวินัยให้มีโทษหนักขึ้น โดยเสนอแนวทางเพิ่มเติมใน มาตรา 44 จัตวา ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ในหมวด 7 บทกำหนดโทษ ดังนี้

“ผู้ใดรู้แล้วว่าพระภิกษุจะล่วงละเมิดพระวินัยอาบัติปาราชิกเมถุนธรรม หรือมีส่วนร่วมในการล่วงละเมิดพระวินัยนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

(2) บัญญัติเพิ่มเติมการให้อำนาจพระอุปัชฌาย์ตรวจสอบประวัติและทรัพย์สินของอนุสัมบันก่อนและหลังบรรพชาอุปสมบทในพระพุทธรศาสนาอย่างเข้มงวด โดยเสนอแนวทางเพิ่มเติมใน มาตรา 44 เบญจ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 44 เบญจ ในหมวด 7 บทกำหนดโทษ ดังนี้

“ผู้ใดเมื่อเป็นพระภิกษุได้กระทำความผิดล่วงละเมิดพระวินัย เบียดบังเอาทรัพย์ของวัดมาเป็นของตนหรือบุคคลที่สามโดยทุจริต ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงหนึ่งปี หรือตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

(3) บัญญัติเพิ่มเติมกำหนดบทลงโทษต่อพระภิกษุที่ทำการเรียไรรทรัพย์จากชาวบ้านแล้วนำมาเป็น

ของตนซึ่งไม่ใช่กิจของสงฆ์ โดยเสนอแนวทางเพิ่มเติมใน มาตรา 44 ฉ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ในหมวด 7 บทกำหนดโทษ ดังนี้

“ผู้ใดเมื่อเป็นพระภิกษุได้กระทำความผิดล่วงละเมิดพระวินัย ทำการเรียไรทรัพย์ แล้วนำทรัพย์มาเป็นของตน ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสามปี หรือปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

(4) บัญญัติเพิ่มเติมการกำหนดบทลงโทษที่หนักขึ้นสำหรับพระภิกษุที่อวดอ้างในเรื่องไสยศาสตร์ให้โชคลาภ เครื่องรางของขลัง การอยู่ยงคงกระพัน อันจะนำมาซึ่งทรัพย์สินหรือเป็นการโฆษณาเชิงพุทธพาณิชย์ โดยเสนอแนวทางเพิ่มเติมใน มาตรา 44 สัตต ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ในหมวด 7 บทกำหนดโทษ ดังนี้

“ผู้ใดเมื่อเป็นพระภิกษุได้กระทำความผิดล่วงละเมิดพระวินัย อวดอุตริ มนุสธรรมที่ไม่มีอยู่ในตน หลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง และโดยหลอกลวงดังว่านั้นได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคล

ที่สาม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสามปี หรือปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

3. การกำหนดลักษณะการกระทำผิดในกรณีการสละสมณเพศของพระภิกษุที่ต้องปราศจากตามพระธรรมวินัย

แนวทางเสนอแก้ไข

(1) บัญญัติให้แก้ไขเพิ่มเติมพระภิกษุที่ต้องปราศจากนั้น ต้องมีการกำหนดโทษให้กว้างและหนักขึ้นเพื่อป้องกันและกำราบพฤติกรรมล่วงละเมิดพระวินัยของพระภิกษุ เพิ่มโทษค่าปรับ โดยเสนอแนวทางเพิ่มเติมในมาตรา 44 ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ในหมวด 7 บทกำหนดโทษ ดังนี้

“ผู้ใดพ้นจากความเป็นพระภิกษุเพราะต้องอาบัติปราศจากแล้ว ไม่ว่าจะมีความวินิจฉัยตามมาตรา 25 หรือไม่ก็ตาม แต่มารับบรรพชาอุปสมบทใหม่โดยกล่าวเท็จหรือปิดบังความจริงต่อพระอุปัชฌาย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

References

- Chotthayangkun, P. (1995). Punishment and renouncing the monkhood. In S. Chaiyawongkhot (Ed.), *Mahachulalongkornrajavidyalaya University education: Buddhist and social sciences* (pp. 145-152). Mahachulalongkornrajavidyalaya Press. [In Thai]
- Chotthayangkun, P. (2007). *Lectures on the Sangha law*. Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press. [In Thai]
- Chotthayangkun, P. (2016). *Lectures on the Sangha law* (3rd ed.). Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press. [In Thai]
- National Statistical Office. (2018). *Statistical Office reveals the survey results of social, cultural and mental health conditions in 2018*. Retrieved from <http://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/News/2561/N21-09-61-1.aspx> [In Thai]
- Packer, H. L. (1968). *The limits of the criminal sanction*. Stanford University Press.
- Phra Methidhammapon (Prayun Dhammachitto). (1993). *Regulations of the Thai Sangha administration* (7th ed.). Buddhadhamma Foundation. [In Thai]
- Royal Thai Government. (2020). *Management of some Buddhist monks who have inappropriate behavior*. Retrieved from <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/32976> [In Thai]
- Yussayotha, A. (1988). *The process of punishment in the criminal code with Thai Sangha discipline, comparative studies*. Songkhla Teachers College, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Philosophy and Religions. [In Thai]